

a čítajícimi slovo *-rodý* (*διγενής* jako *dvojrodý*; *εὐγενής* jako *blahorodý*, např. 4. 169, nebo jako *vysokorodý*, např. 7. 209).

Překladatelská dvojice tak použitím výše uvedených jazykových prostředků dosáhla dvojího výsledku – maximálního přiblížení se originálnímu textu a posílení tlaku na moderního čtenáře, aby text vnímal jako komplexní obraz pečlivě vycizelovaných jednotlivostí, které sice není schopen reflektovat izolovaně, ale jako celek silně působí na jeho imaginaci. Toto uchopení překladu má kromě nesporných pozitiv i negativa, spočívající především v úskalí odrazení méně erudovaného čtenáře.

Precizní zpracování a promyšlenost celkové koncepce překladu dokládá též poznámkový aparát. V úvodních kapitolách překladatelé čtenáři vysvětlili okolnosti vzniku textu a jeho jednotlivých rukopisů, historické pozadí díla a jeho ukotvení do časového rámce byzantských dějin a v neposlední řadě důvody výše popsaného jazykového zpracování. Komentář k jednotlivým veršům je patrně z důvodu nenarušení plynulosti textu umístěn v závěru knihy a i toto pojetí zapadá do celkové koncepce překladu orientované na celistvost estetického zážitku z díla. Nutno podotknout, že tento komentář je na vysoké úrovni a obsahuje mnoho informací nejen o díle samotném, ale i o celém byzantském kulturně-historickém prostředí, jehož je součástí.

Lze tedy konstatovat, že společný překladatelský počín M. Kulhánkové a O. Cíkána v sobě spojuje erudovanou preciznost byzantoložky a poetický pohled básníka, a i když patrně v důsledku své jazykové vytříbenosti neosloví širokou laickou veřejnost, zajisté přispěje k rozšíření povědomí o byzantské kratochvilné literatuře mezi čtenáři se zájmem např. o klasickou filologii, neogrecistiku či medievalistiku.

Kateřina Tučková. Οι Θεές της Ζίτκοβα. Μετάφραση Κώστας Τσίβος. Αθήνα: Εκδόσεις Ίκαρος, 2019, 536 σελ. ISBN 978-960-572-286-9.

Μαρία Σαμπατακάκη

Μυθιστορία και Αρχαία: Οι Θεές της Ζίτκοβα σε ελληνική μετάφραση

Οι εκδόσεις Ίκαρος κυκλοφόρησαν πρόσφατα στην Ελλάδα το βραβευμένο βιβλίο της Κατερίνας Τούτσικοβα σε μετάφραση του Κώστα Τσίβου, επίκουρου καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Καρόλου της Πράγας.

Η σχέση του ελληνικού αναγνωστικού κοινού με την τσεχική συγγραφική παραγωγή εξαντλείται κατά κύριο λόγο στον Κάφκα, τον Κούντερα, ίσως και τον Ρίλκε. Η ενδιαφέρουσα γραφή της πολυδιαβασμένης στη χώρα της Τούσκοβα μέσα από την απόδοση της στα ελληνικά, ξαναπιάνει το νήμα και επανασυστήνει την τσεχική λογοτεχνία αλλά και το μεταπολεμικό παρελθόν μιας χώρας που είχε πορεία αντίστροφη από αυτήν της Ελλάδας.

Οι διαδρομές στην άγνωστη παράδοση, στις δοξασίες και στην εθιμική πραγματικότητα μιας επαρχίας στη Μοραβία γίνονται η βάση μιας αφήγησης προκειμένου να σκιαγραφηθεί η φυσιογνωμία της. Μέσα από την ιστορία της Σούρμενα αναβιώνει ένας ολόκληρος κόσμος γυναικών, ηθών και θρησκευτικών ιδεοληψιών και η σχέση του με την εκάστοτε κοινωνικοπολιτική κατάσταση. Από την απλοϊκή αρχέγονη ερμηνεία του κόσμου στη θρησκευτική απολυταρχία του Μεσαίωνα και από τη ναζιστική οικειοποίηση του τοπικού έθνους ως την κακοποίηση του από το κομμουνιστικό καθεστώς.

Όλα τα προαναφερθέντα καθιστούν απολύτως κατανοητή την επιλογή μεταφραστή και εκδοτικού οίκου να μεταφέρουν το βιβλίο στα ελληνικά. Οι θέες της Ζίτικοβα συμπυκνώνουν σημαντικούς σταθμούς της τσεχικής ιστορίας που διαμόρφωσαν και εν πολλοίς διαμορφώνουν αυτό που είναι η χώρα σήμερα. Γεγονός που σε μεγάλο βαθμό εξηγεί και τη δημοφιλία του βιβλίου.

Η συγγραφέας του υιοθετεί μία πρακτική που γνωρίζει μεγάλη άνθηση τα τελευταία χρόνια: τη χρήση πρωτογενούς ιστορικού υλικού και την ανάμειξή του με τη μυθολογία. Η αναζήτηση, η έρευνα και η αξιοποίηση αρχειακών πηγών αλλά και προφορικών μαρτυριών προκειμένου να συνδράμουν στον εμπλουτισμό ενός *fiction* κειμένου έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και μπορεί να ερμηνευτεί είτε ως ένας τρόπος άντλησης θεματολογίας, είτε ως ένα μέσο προσδιορισμού του τοπικού έναντι του παγκόσμιου. Είναι προφανές πως σε ένα προοδευτικά ομογενοποιούμενο πλανήτη (χάρη στην ανάπτυξη των μέσων επικοινωνίας και διάδοσης της πληροφορίας) οι εγχώριες λογοτεχνικές παραγωγές πρέπει να βρουν τρόπο να υπάρξουν. Αυτό το πετυχαίνουν συνήθως προβάλλοντας στοιχεία και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που στην εμπορική ευρωπαϊκή γλώσσα θα ονομάζονταν ΠΠΕ (προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη).

Πέρα τούτων όμως, η χρήση αρχειακής εργασίας στη λογοτεχνία βοηθά εξαιρετικά κοινωνικές επιστήμες όπως η Ιστορία. Η τέχνη γίνεται αγωγός, εργαλείο που συνδράμει στην επικοινωνήσή τους, στην ανάδειξη της χρησιμότητάς τους στον δημόσιο διάλογο και μάλιστα σε μια εποχή κατά την οποία κρίνεται η βιωσιμότητά τους. Θέματα που υπό άλλες συνθήκες θα ήταν δύσκολο να συζητηθούν ή θα προκαλούσαν αντιδράσεις, θίγονται ευκολότερα από ένα μυθιστόρημα παρά από μια επιστημονική μελέτη, αφορούν και ενδιαφέρουν περισσότερους ανθρώπους.

Οι θεές της Ζίτικοβα πέτυχαν να συνδυάσουν την ιστορική μεθοδολογία, την «αντικειμενικότητα» του αρχαιακού εγγράφου και την «υποκειμενικότητα» της προφορικής μνήμης, τη συγγραφική δεινότητα και να αποτελέσουν ένα συναρπαστικό ανάγνωσμα που εντάσσει ομαλά κομμάτια της τσεχικής μικροϊστορίας στην ευρύτερη ευρωπαϊκή αντίστοιχη εμπειρία.

Lucie Gramelová. Pojdme si povídat řecky: netradiční učebnice novořečtiny. 2. opravené vydání. Praha: Jazykový koutek, 2016, 154 str. ISBN 978-80-906438-0-2.

Lucie Gramelová. Pojdme si povídat řecky: netradiční učebnice novořečtiny. Praha: Jazykový koutek, 2019, 160 str. ISBN 978-80-906438-8-8.

Dita Vořechovská

Předkládaná recenze se zabývá druhým vydáním učebnice *Pojdme si povídat řecky*, běžně dostupným na trhu, bere však v potaz i vydání z roku 2019, jež je ovšem prakticky nedostupné – k dispozici je pouze ve třech knihovnách (Vědecká knihovna v Olomouci, Moravská zemská knihovna v Brně a Národní knihovna v Praze). Dokonce sama autorka na svém e-shopu nabízí jen vydání druhé, o třetím vydání se běžný zájemce nemá jak dozvědět. Rozdíly mezi oběma vydáními spočívají pouze ve třech změnách. V publikaci z roku 2019 byly odstraněny čtyři barevné fotografie, opravena jedna chyba a na konec knihy byl přidán řecko-český slovníček, díky čemuž došlo k navýšení počtu stran. V ostatních případech zůstalo vše identické včetně politováníhodného množství především pravopisných chyb.

První letmé prolistování recenzované příručky ve mně vyvolalo rozporuplné pocity. Co se to vlastně čtenáři dostává do rukou? Na první pohled publikace působí jako konverzační příručka s cvičeními a gramatickými poznámkami. Po důkladnějším pročtení zjistíme, že se autorka pokouší netradiční formou přiblížit základy řečtiny zájemcům lačným po těchto vědomostech a zároveň tak pokrýt mezeru na trhu, co se týče dostupnosti české učebnice novořečtiny. Zatímco konverzací, slovníků a gramatik novořeckého jazyka je momentálně na trhu relativní dostatek, na kvalitní učebnici česká laická veřejnost po